

LIETUVIŲ KALBA IR LITERATŪRA

Valstybinio brandos egzamino II dalies užduotis. Išplėstinis kursas
Pakartotinė sesija

2026 m. liepos 10 d.

Trukmė – 4 val. (240 min.)

NURODYMAI

1. Gavę užduoties sąsiuvinį ir atsakymų lapą, pasitikrinkite, ar juose nėra aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
2. **Atsakymų lape įrašykite savo identifikavimo kodą, grupę ir vietą (eilės numerį protokole) ir pasirašykite.**
3. Užduoties sąsiuvinyje jums pateiktos dvi grožinio teksto interpretavimo ir dvi probleminio klausimo pagal pateiktą grožinį tekstą svarstymo, remiantis kultūrine patirtimi, užduotys. Pasirinkite **vieną** užduotį ir sukurkite tekstą.
4. Užduoties sąsiuvinio viduryje yra juodraštis. Kad būtų patogiau atlikti užduotį, juodraštį galite išplėsti iš užduoties sąsiuvinio.
5. Per egzaminą galite rašyti juodai arba mėlynai rašančiu rašikliu, pieštuku, naudotis trintuku. Galite naudotis žodynais.
6. Juodraštis nebus tikrinamas. Pasilikite pakankamai laiko tekstui perrašyti į atsakymų lapą, jeigu pirmiausia rašote juodraštyje. **Vertintojams bus pateikiamas tik atsakymų lapas!**
7. **Atsakymų lape** rašykite **tik juodai arba mėlynai** rašančiu rašikliu aiškiai ir įskaitomai. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima. Jeigu suklydote, klaidą aiškiai ištaisykite (nubraukite, įrašykite, įterpkite ir pan.).
8. Atsakymų lape pažymėkite pasirinktos užduoties numerį ir nurodytoje vietoje užrašykite pavadinimą.
9. Parašykite ne mažiau kaip 450 žodžių apimties tekstą, kaip nurodyta Kalbų valstybinių brandos egzaminų užduočių apraše.
10. Parašę tekstą, suskaičiuokite žodžius ir parašėję nurodykite minimalaus žodžių skaičiaus (450 žodžių) ribą. Už trūkstamą teksto apimtį vertinant bus atimami taškai.
11. Saugokite atsakymų lapą (neįplėškite ir nesulamdykite). Sugadintuose lapuose atlikta užduotis nebus vertinama.
12. Užduotyje neturi būti užrašų ar kitokių ženklų, kurie leistų atpažinti darbo autorių (pavyzdžiui, vardo, pavardės, mokyklos ir pan.).
13. Prieš atiduodami atsakymų lapą, dar kartą pasitikrinkite: ar nepalikote klaidų, ar pažymėjote pasirinktos užduoties numerį.
14. Pasibaigus egzaminui, užduoties sąsiuvinį su juodraščiu galite pasiimti.

Linkime sėkmės!

GROŽINIO TEKSTO INTERPRETAVIMAS**1. Pateikite romano ištraukos interpretaciją. Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – gyvenimo prasmės paieškos.**

Antanas Škėma

Balta drobulė

(Ištrauka)

Keltuvas kyla, keltuvas smunka. Ne visi prisiminimai sugrįžo. Dalinė amnezija¹ liko. Sutartinės ir lakštingala nužingsniavo į pasąmonės tankmę. Ištirpo pavasarinis sniegas. Nebėra pėdsakų garuojančioje žemėje. Bet atsirado didelis noras susigražinti drėgną kvėpėjimą, akacijas, lakštingalą, senobinius² ženklus. Aš lyg mokslininkas, kuriam dingo formulės. Ir aš nenoriu rašyti populiaros brošiūros. Man tenka pradėti iš naujo. Reikia laukti žiemos sąmonėje, sniego.

Aš noriu, kad grįžtų tas vakaras Aukštojoje Panemunėje, verandoje. Esu reikalingas geometrinės malonės. Mistikos. Teismo.

Susirenkama Juozapato pakalnėje³. Atvažiuoju mėlynuoju autobusu. Gerai, kad jis mėlynas. Tai vilties ženklas. Vairuotojas neatsako į mano klausimus, bet aš nepykstu, nevalia kalbėtis su vairuojančiuoju. Man nerodomi prabėgantieji vaizdai. Autobuso langeliai nepermatomo stiklo. Ir vairuotojas atskirtas juoda medžiaga. Pagaliau sustojama. Išlipu. Autobusas nuvažiuoja.

Cementu išlieta pakalnė Juozapato. Ji aptverta mūrine siena. Ji – kambario dydžio. Prasiveria varteliai sienoje, ir į pakalnę įeina trys teisėjai. Jie apsivilkę teisėjiškais drabužiais, balti žabo⁴ išryškina pergamentinius⁵ veidus. Vidurinysis atsiverčia storą knygą ir prašneka.

„Jūsų pavardė?“

„Antanas Garšva.“

„Profesija?“

„Poetas ir nevykęs žemės gyventojas.“

„Jūsų pasaulėžiūra?“

„Nesuformuluota.“

„Kokioje pasaulėžiūroje esate gimęs?“

„Formaliai – tikinčiųjų, bet – – –“

„Komentariai nereikalingi“, – nutraukia teisėjas.

„Jūs vykdėte tikinčiųjų įsakymus?“

„Aš, galimas daiktas, nevykdžiau jų dogmatiškai, bet – – –“

„Be komentarų“, – vėl nutraukia teisėjas.

„Ar vykdėte įsakymus taip, kaip jus mokė?“

„Atrodo, ne.“

„Labai gerai. Pagal aštuntąjį paragrafą – jūs pasmerktas sunaikinimui. Dėkui už atsakymus.“

„Ar galėčiau sužinoti aštuntojo turinį?“

„Tai ilgokas paragrafas. Trumpai. Sunaikinamas kiekvienas, kuris nesilaikė įstatymų. Pavyzdžiui. Tikintysis – tikinčiųjų, netikintysis – netikinčiųjų, melagis – melagiškųjų, žmogžudys – žmogžudiškųjų, bailys – bailiškųjų, moralistas – morališkųjų. O įsakymus

¹ Amnezija – visiškas ar dalinis atminties netekimas.

² Senobinis – senovinis.

³ Juozapato pakalnė – slėnis netoli Jeruzalės; tikima, kad ten vyks Paskutinis teismas.

⁴ Žabò – puošni apykaklė iš klostytų nérinių ar lengvo audinio.

⁵ Pergamentas – specialiai apdorota oda, ant kurios buvo rašomi dokumentai ir knygos.

vykdžiusieji perkeliami į dangų.“

„Aš vykdžiau ieškančiųjų įsakymus.“

Dabar trys teisėjai ritmingai nusikvatoja. Lyg operos choristai.

„Šitokia kategorija neegzistuoja Juozapato pakalnėje.“

„Atleiskite. Dar vienas klausimas. Kodėl mane atvežė mėlynuoju autobusu? Ši spalva sukelia viltį.“

Bet teisėjai nespėja atsakyti. Antanas Garšva jau apačioje, durys prasiveria, ir duryse – starteris.

„Klausyk, Tony, – sako jis rūsčiai. – Ką tu pridirbai su šinšilais?“

Kiek atokiau stovi senukas ir senutė. Žvairas senukas laiko medinį narvelį. Viena lentelė pralaužta, ir smailiasnukis šinšilas, iškišęs galvą, godžiai uosto senuko pirštus. O patelė ramiausiai miega, susirietusi į kamuolį. Šalia stovinti senukė žiūri į Garšvą, tarytum jis būtų bandęs nunuodyti jos anūkus.

„Jie sako: tu per greit užtrenkei duris aštuonioliktajame, suskaldei narvelį, vos neužmušei šinšilų!“

„Teisingai, O’Casey, aš praskėliau narvelį, nes šis ponas įėjo į keltuvą ir staiga man nežinomais tikslais pasisuko ir bandė grįžti. Tuo laiku užsitrenkė durys, ir kiek nukentėjo narvelis. O šinšilai, aš manau, tvarkoj⁶. Tiesa, vaikinai kiek išsigandę. Bet jo mylimoji ramiausiai sau miega. Atrodo, šinšilas nerviškesnis, kaip ir daugelis vyrų.“

Starteris nusišypsojo lūpomis.

„O. K., Tony. Eik už kampo ir, kai šitie išgaruos, grįžk.“

Garšva eidamas girdi starterio žodžius:

„Jis prisistatys menedžeriui ir bus nubaustas. Iš tikrųjų, tai kriminalas! Vargšai gyvulėliai!“

Kai Garšva sugrįžta, starteris sako:

„Prasmirdę šinšilai! Jų vieta – pragare. Būk atsargus, Tony.“

„Dėkui, O’Casey. Būsiu.“

Ekspresas nuo dešimto iki aštuonioliktojo. Jūsų aukštas, prašau, dėkui, mygtuką, ranka rankena, mes kylame. Aš nepykstu, kad seneliukai mane įskundė. Buvau neakylas. Kas prašė fantazuoti apie Juozapato pakalnę? Vargšai seneliukai. Gal jie neturi vaikų ir augins tuos šinšilus kaip savo mieliausiuosius. Gal ir man reikėjo pasekti jų pavyzdžiu, ir tai mane išgelbėtų.

Antanas Škėma, *Rinktiniai raštai*, t. 1, Vilnius: Vaga, 1994.

⁶ Tvarkoj – čia nenukentėjo.

2. Pateikite soneto interpretaciją. Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – meilė kaip gyvenimo mokytoja.

Donaldas Kajokas

Meilės sonetas

gyvenimas tai du aukšti krantai
jaugę viens į kitą visgi upė
tarp jų vingiuoja supasi žiedai
jos bangose ir sunkią šviesą supa

šiame krante keleivis aname
šešėlis slenka tik į kitą pusę
diena naktis diena naktis diena
ir fleitos jau lapus į upę pučia

išmokyki o meile ir mane
išvert neperprantamam buvime
krantų lakštingala išmokyk suokti

– ne tai kalbi ne tai arba ne tai
aš tegaliu išmokyti tiktai
vienintelio stebuklo – neišmokti

Donaldas Kajokas, *Poezija, o gal ne ji*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2017.

PROBLEMINIO KLAUSIMO PAGAL PATEIKTĄ GROŽINĮ TEKSTĄ SVARSTYMAS, REMIANTIS KULTŪRINE PATIRTIMI

1. Remdamiesi dramos ištrauka ir kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Ar savarankiškas mąstymas yra vertybė?“.

Bertoltas Brechtas¹
Galilėjaus² gyvenimas
(Ištrauka)

SAGREDAS³. Nejaugi tu visai išsikraustei iš galvos? Nejaugi iš tikrųjų nebesupranti, kokio dalyko imiesi, jeigu teisybė tat, ką tu matai? Ir jeigu tu visose aikštėse imsi šaukti, kad Žemė tėra žvaigždė, kad ji nėra visatos centras?

GALILĖJUS. Taip, ir visas tas begalinis pasaulis su visais savo žvaigždynais anaipol nesisuka apie mažytę mūsų Žemę, kaip mano kiekvienas!

SAGREDAS. Vadinas, yra tik žvaigždės! O kurgi Dievas?

GALILĖJUS. Ką turi tu galvoje?

SAGREDAS. Dievą! Kurgi Dievas?

GALILĖJUS (*piktai*). Ten jo nėra! Lygiai kaip jo negalėtų surasti ir čia, Žemėje, jeigu ten yra būtybių, kurios norėtų jo čia ieškoti!

SAGREDAS. Tai kurgi vis dėlto Dievas?

GALILĖJUS. Argi aš teologas⁴? Aš matematikas.

SAGREDAS. Visų pirma tu esi žmogus. Aš klausiu tave: kur yra Dievas tavo visatos sistemoje?

GALILĖJUS. Mumyse arba niekur.

SAGREDAS (*rėkia*). Juk taip ir sudegintasis⁵ kalbėjo?

GALILĖJUS. Taip kalbėjo ir sudegintasis.

SAGREDAS. Už tai jis ir buvo sudegintas! Dar nepraėjo nė dešimties metų!

GALILĖJUS. Todėl, kad jis negalėjo įrodyti. Todėl, kad jis tik tvirtino. <...>

SAGREDAS. Galilėjau, aš visada laikiau tave gudriu vyru. Septyniolika metų Padujoj⁶ ir trejus metus Pizoje⁷ tu kantriai dėstei šimtams studentų Ptolemaj⁸ sistemą, kurią skelbia Bažnyčia ir patvirtina Šventasis Raštas, kuriuo Bažnyčia remiasi. Tu laikei ją klaidinga, lygiai kaip ir Kopernikas⁹, betgi tu jos mokei.

GALILĖJUS. Todėl, kad aš negalėjau įrodyti nieko kito.

SAGREDAS (*nepasitikėdamas*). Ir tu manai, kad dabar kas nors pasikeitė?

GALILĖJUS. Viskas pasikeitė! Klausyk, Sagredai. Aš tikiu žmogum, vadinas, aš tikiu ir jo protu! Be šio tikėjimo aš neturėčiau jėgų rytais atsikelti iš lovos!

SAGREDAS. Aš noriu tau šį tą pasakyti: aš netikiu jais. Keturiasdešimt metų, praleistų tarp žmonių, mane įtikino, kad proto argumentai jų nepasiekia. Parodyk jiems raudoną kometos uodegą, įvairyk jiems klaidingą baimę, ir jie bėgs iš savo namų, laužydami sau kojas. Bet pasakyk jiems protingą mintį ir pagrįsk ją nesugriaunamais įrodymais, jie stačiai tave išjuoks.

¹ Bertoltas Brechtas (1898–1956) – vokiečių rašytojas, teatro kritikas, režisierius.

² Galileo Galilėjus (1564–1642) – italų fizikas ir astronomas, palaikęs Mikalojaus Koperniko idėjas.

³ Sagredas – Galilėjaus draugas.

⁴ Teologas – asmuo, studijuojantis ir nagrinėjantis religines temas, dieviškumą, tikėjimą, šventraščius.

⁵ Sudegintasis – turimas galvoje Džordanas Brunas (1548–1600), italų filosofas, sudegintas inkvizicijos.

⁶ Paduja – čia Padujos universitetas.

⁷ Piza – čia Pizos universitetas.

⁸ Klaudijus Ptolemajus, II a. graikų mokslininkas, teigęs, kad Žemė yra Visatos centras.

⁹ Mikalojus Kopernikas (1473–1543) – lenkų astronomas, matematikas, teigęs, kad Visatos centras yra ne Žemė, o Saulė.

GALILĖJUS. Tai gryna neteisybė ir šmeižtas. Nesuprantu, kaip tu, šitaip manydamas, gali mylėti mokslą. Tik numirėlių negalima įtikinti įrodymais!

SAGREDAS. Kaip tu gali painioti apgailėtiną jų gudrumą su protu?

GALILĖJUS. Aš nekalbu apie jų gudrumą. Aš žinau: asilą jie vadina žirgu, kai jį parduoda, o žirgą – asilu, kai perka. Štai koks jų gudrumas. Bet senutė, kuri iš vakaro, prieš kelionę, sugrubusia ranka asilui po snukiu pakiša kuokštą šieno daugiau, laivininkas, kuris, užpirkdamas atsargas, galvoja apie audrą ir štilį, vaikas, kuris užsismaukia kepurę, kai jam įrodai, kad tuoj ims lyti, visi jie yra mano viltis, visus juos veikia proto argumentai. Taip, aš tikiu švelnia proto jėga, valdančia žmones. Jie negali ilgą laiką jai priešintis. Nė vienas žmogus negali ilgai žiūrėti (*paleidžia iš rankos akmenį, ir jis krinta žemėn*), kai aš paleidžiu kristi akmenį ir sakau: jis nekrinta. Joks žmogus nebeištveria. Pagunda, kylanti iš įrodymo, per daug didelė. Jai pasiduoda daugumas, o ilgainiui pasiduos visi. Mąstymas – tai vienas iš didžiausiųjų žmonijos malonumų.

Bertoltas Brechtas, *Motušė Kuraž*, iš vokiečių kalbos vertė Edvardas Viskanta, Vilnius: Vaga, 1964.

2. Remdamiesi poemos ištrauka ir kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Koks žmogus vertas pagarbos?“.

Kristijonas Donelaitis

Metai

Vasaros darbai

(Ištrauka)

Ale¹ dabok, brolau! aš tau daugiaus pasakysu.
Tu su manim žinai, kaip būrą baudžiava baudžia
Ir kaip bėdžius² toks, kasdien kantriai pasilenkęs,
Po baisioms vargų naštomis vos gal atsivėsti³.
Ak, kas gal visokias mūsų bėdas surokuoti⁴!
Vasara, juk žinai, kasmets tikt vos pasirodo,
Štai kiekviens žioplys jau būrą pradeda stumdyt.
Kaspars, ant galvos iškėlęs skiauturę⁵ riebią,
Kaip gaidys vištas guiniodams⁶, gandina⁷ žmones;
Ale jo tarnas Diksas dar baisiaus pasipurtin,
Kad jis, kardpalaikį⁸ nei pons prie šalies prikabinęs,
Tarp baudžiauninkų mūdraudams⁹ rėkti pagauna,
Nės¹⁰ jis vis kytriaus¹¹ už poną nor¹² padaryti
Ir aukščiaus už jį, tikt mislyk¹³, veržiasi sėstis.
Ar tai švankus¹⁴ darbs, ar reik taip Viešpatį niekyt¹⁵?
O kad bloznas¹⁶ toks savo ponui taip išsišiepia,
Ar dyvai¹⁷, kad būrą jis jau visą suėda¹⁸?

Juk žinai, brolau, koktu, kad svilina saulė
Ir kad, prakaitui srovėms per nugarą teškanč,
Jau ir blogs skilvys¹⁹ dėl pietų pradeda skųstis;
Rods²⁰ ir jam perlenkio²¹ reik kasdien pasitiešyt²².
Ale kuomi gal biednas²³ būs savo vėdarą²⁴ linksmyt,
Kad jam plutos tikt ir kėžas²⁵ vos pasiliko.

¹ Ale – bet.

² Bėdžius – varguolis.

³ Atsivėsti – atsikvėpti, atsigausti.

⁴ Srokuoti – suskaičiuoti.

⁵ Skiauturė – skiauterė.

⁶ Guiniodams – varinėdamas.

⁷ Gandinti – gąsdinti, bauginti.

⁸ Kardpalaikis – prastas kardas.

⁹ Mūdraudams – pasipūtęs, didžiudamasis.

¹⁰ Nės – nes.

¹¹ Kytriaus – gudriau.

¹² Nor – nori.

¹³ Tikt mislyk – tik pagalvok.

¹⁴ Švankus – padorus, garbingas.

¹⁵ Niekyt – niekinti.

¹⁶ Bloznas – neišmanėlis, kvailys.

¹⁷ Dyvai – keistenybė.

¹⁸ Suėsti – čia engti, skriausti.

¹⁹ Skilvys – skrandis.

²⁰ Rods – rodos.

²¹ Perlenkis – priklausanti dalis.

²² Pasitiešyt – pasistiprinti, atsigavinti.

²³ Biednas – vargšas, neturtingas.

²⁴ Vėdaras – žarnynas.

²⁵ Kėžas – sūris.

Taip vargingai jis, savo sausą truputį kramtęs
 Ir ištroškęs, jau malkelio²⁶ gert užsigeidžia.
 O ką gers, kad skinkio²⁷ jam nei viens nepasiūlo?
 Taip jis iš bėdos, pas klaną²⁸ kokį nušokęs,
 Ištisas ir didei²⁹ dūsaudams vandenį laka,
 Kur vabalai visoki su varlėmis šokinėja;
 O štai Diksas su lazda dar muša nabagą³⁰.
 Ak, pon amtsrot³¹, ak! dėl ko mums numirei pernai?
 Ak, su tavim jau ir linksmybės mūsų prapuolė!
 Ak, tėtuti! tavęs kasdien kiekviens paminėdams
 Ir dūsaudams taip nesvietiškai³² nusiverkia,
 Kad ir akys jau keliems išpūti pradėjo;
 O kiti dėl to, veik proto viso netekę,
 Baudžiąvą, kaip jiems reik, atlikt jau nedera bėdžiai.
 Rods ir tu, baudžiauninkus į baudžiąvą guidams³³,
 Ne tingėt, bet dirbt liepei, kaip puolasi būrams,
 Nėsa³⁴ karališkas provas³⁵ ir visą rabatą³⁶
 Kožnas³⁷ tur³⁸, kaip tarnui reik, viernai³⁹ pasisavyt.
 Ale nesvietiškai būrus įžeist negalėjai.
 Ak! kiek syk tu verkdams mūsų bėdas pažiūrėjai;
 Ir, kad Diksas mus per daug užnikdavo dovyt⁴⁰,
 Tu kaip tėvs meilings užstot mokėdavai žmones.
 Ypačiai kad javelius nuvalyt prisiartino čėsas⁴¹
 Ir laukų darbai mus į laukus suvadino,
 Štai tavo rūpesčiu tuojaus išbusdavo kožnas;
 Taip kad kartais per naktis miegot negalėjai
 Ir daug syk sapnuodams mūsų bėdų paminėjai.
 Taip besirūpindams visokio gėrimo grečno⁴²,
 Puspyvės⁴³ ir skinkio daug liepei padaryti;
 Ir kad mes apalpę bei vaitodami dirbom,
 Tuo tavo tarnas mus gaivyt atveždavo bačką⁴⁴.
 Ak, pon amtsrot miels! dėl ko mums numirei pernai?

²⁶ Malkelis – gurkšnis.²⁷ Skinkis – gira.²⁸ Pas klaną – prie balos.²⁹ Didei – labai.³⁰ Nabagas – vargšas.³¹ Amstrotas – viršininkas, valdžios patarėjas.³² Nesvietiškai – nežmoniškai, baisiai.³³ Guidams – varydamas.³⁴ Nėsa – nes.³⁵ Provos – dalykai, reikalai.³⁶ Rabata – darbas.³⁷ Kožnas – kiekvienas.³⁸ Tur – turi.³⁹ Viernai – ištikimai.⁴⁰ Dovyti – kankinti.⁴¹ Čėsas – laikas.⁴² Grečnas – geras, tinkamas.⁴³ Puspyvė – silpnas alus.⁴⁴ Bačka – statinė.

Kristijonas Donelaitis, *Metai*, Vilnius: Baltos lankos, 1994.

